

Uwagi metodologiczne

1. Informacje o **stanie geodezyjnym i kierunkach wykorzystania powierzchni województwa** ujmowane są według form władania i grup rejestrowanych w oparciu o ewidencję gruntów wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. 2016, poz. 1034, z późn. zm.).

2. Dane o **gruntach zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji i zagospodarowania** dotyczą gruntów, które utraciły całkowicie wartości użytkowe (grunty zdewastowane) oraz gruntów, których wartość użytkowa zmalała w wyniku pogorszenia się warunków przyrodniczych lub wskutek zmian środowiska oraz działalności przemysłowej, a także wadliwej działalności rolniczej (grunty zdegradowane).

Rekultywacja gruntów polega na nadaniu lub przywróceniu gruntom zdegradowanym lub zdewastowanym wartości użytkowych lub przyrodniczych przez właściwe ukształtowanie rzeźby terenu, poprawienie właściwości fizycznych i chemicznych, uregulowanie stosunków wodnych, odtworzenie gleb, umocnienie skarp oraz odbudowanie lub zbudowanie niezbędnych dróg.

3. Informacje o **poborze wody** dotyczą:

- 1) w pozycji „na cele produkcyjne (poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem)” - jednostek organizacyjnych (włączając fermy przemysłowego chowu zwierząt oraz zakłady zajmujące się produkcją roślinną) wnoszących opłaty za pobór z ujęć własnych rocznie 5 dam³ i więcej wody podziemnej albo 20 dam³ i więcej wody powierzchniowej lub odprowadzających rocznie 20 dam³ i więcej ścieków;
- 2) w pozycji „nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie oraz napełnianie i uzupełnianie stawów rybnych” — jednostek organizacyjnych rolnictwa, leśnictwa i rybactwa zużywających wodę na potrzeby nawadniania gruntów rolnych i leśnych o powierzchni od 20 ha oraz na potrzeby eksploatacji stawów rybnych o powierzchni od 10 ha;
- 3) w pozycji „eksploatacja sieci wodociągowej” - wszystkich jednostek nadzorujących pracę sieci wodociągowej (w tym również spółdzielni mieszkaniowych, spółek wodnych, zakładów usług wodnych, zakładów pracy itp.).

4. **Zużycie wody** obejmuje ilość wody użytej na potrzeby gospodarki narodowej i ludności, pochodzącej z ujęć własnych bądź z sieci wodociągowej lub zakupionej od innych jednostek. Stanowi sumę zużycia wody na cele:

Methodological notes

1. Information regarding the **geodesic status and directions in voivodship land use** is classified by ownership and register groups according to the land and building register introduced by the Regulation of the Minister of Regional Development and Construction of 29 March 2001 on the registration of land and buildings (Journal of Laws 2016, item 1034, with later amendments).

2. Data regarding **devastated and degraded land requiring reclamation and management** concern land which has completely lost its utility value (devastated land) and land, the utility value of which has declined, due to a worsening in natural conditions or environmental changes and industrial activity as well as to inappropriate agricultural practices (degraded land).

Reclamation of land consists in the restoration or assigning a utility or natural value to devastated or degraded land through appropriate landscaping, improving physical and chemical properties, regulating waterways, regenerating soils, strengthening scarps as well as constructing or reconstructing necessary roads.

3. Information regarding **water withdrawal** concern:

- 1) in the item “for production purposes (excluding agriculture, forestry and fishing)” — organisational entities (including industrial livestock farming and crop production plants) making payments for the annual withdrawal of 5 dam³ or more of underground water, or 20 dam³ or more of surface water from their own sources, or discharging 20 dam³ or more of wastewater annually;
- 2) in the item “irrigation in agriculture and forestry as well as filling and completing fish ponds” — agricultural, forest and fishing organisational entities, consuming water for irrigating agricultural or forest land of 20 ha or more in area, and for the purpose of exploiting fish ponds of 10 ha or more in area;
- 3) in the item “exploitation of water supply network” — all entities supervising the work of the water supply network (including housing co-operatives, water companies, water service plants, workplaces, etc.).

4. **Water consumption** consists of the amount of water used for the needs of national economy and population, coming from either own intakes or a water supply network or purchased from other entities. It is the sum of water used for the purposes of:

- przemysłowe – woda zużyta na cele produkcyjne, eksploatacyjne, socjalne i administracyjne (za wyjątkiem wody dostarczanej do budynków mieszkalnych np. zakładowych) z wyłączeniem wody sprzedanej oraz strat wody w sieci;
- rolnictwa i leśnictwa – woda zużyta jest tożsama z wodą pobraną do napełniania i uzupełniania stawów rybnych;
- eksploatacji sieci wodociągowej – woda dostarczona: gospodarstwom domowym, indywidualnym gospodarstwom rolnym i osobom zamieszkałym w obiektach długotrwałego zbiorowego zakwaterowania (np. internaty, domy dziecka, domy opieki społecznej, klasztory itp.), przedsiębiorcom i zakładom produkcyjnym we wszystkich działach gospodarki narodowej – niezależnie czy została zużyta na cele produkcyjne czy socjalno-bytowe (np. w łaźniach, stołówkach, budynkach biurowych) oraz pozostałe cele.

5. Dane o ściekach przemysłowych dotyczą ścieków niebędących ściekami bytowymi albo wodami opadowymi lub roztopowymi, powstałych w związku z prowadzoną przez zakład działalnością handlową, przemysłową, skladową, transportową lub usługową, a także będących ich mieszaniną ze ściekami innego podmiotu, które odprowadzane są urządzeniami kanalizacyjnymi tego zakładu.

Dane o **ściekach komunalnych** obejmują ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną przez jednostki będące w gestii przedsiębiorstw i zakładów wodociągowo-kanalizacyjnych, dla których organem założycielskim jest wojewoda (lub będących pod zarządkiem samorządów terytorialnych) oraz przez zbiorczą kanalizację wojewódzkich zakładów usług wodnych, spółdzielnie mieszkaniowe, kółka rolnicze i zakłady pracy (przemysłowe, rolnicze, budowlane itp. obsługujące domy mieszkalne).

Jako **ścieki wymagające oczyszczania** przyjęto ścieki odprowadzane siecią kanałów lub rowów otwartych bezpośrednio do wód, do ziemi lub do sieci kanalizacyjnej z jednostek produkcyjnych (łącznie z zanieczyszczonymi wodami chłodniczymi, jak również łącznie z zanieczyszczonymi wodami z odwadniania zakładów górniczych i obiektów budowlanych), z innych jednostek oraz z gospodarstw domowych.

Wody chłodnicze są to wody używane w procesach produkcyjnych, głównie w elektrowniach cieplnych, do celów chłodzenia. Są to zwykle wody podgrzane, które powodują tzw. zanieczyszczenie termiczne wód.

Dane o **ściekach oczyszczanych** dotyczą ścieków oczyszczanych mechanicznie, chemicznie, biologicznie oraz z podwyższonym usuwaniem biogenów i odprowadzonych do wód lub do ziemi.

Przez **ścieki oczyszczane mechanicznie** rozumie się ścieki poddane procesowi usuwania jedynie zanieczyszczeń nierozpuszczalnych, tj. ciał stałych i tłuszczów ulegających osadzeniu lub flotacji.

Chemiczne oczyszczanie ścieków polega na wytrącaniu niektórych związków rozpuszczalnych, względnie ich neutralizacji metodami chemicznymi, takimi jak koagulacja, sorpcja na węglu aktywnym itp.

- industry – water used for production, operational, administrative and social purposes (excluding water delivered to residential buildings located e.g. within plant's premises) except for water sold by the industrial plant or losses from water supply networks;
- agriculture and forestry – consumed water equals water withdrawal for filling and refilling fish ponds;
- exploitation of a water supply network – water delivered to: households, private farms and residents of longterm collective accommodation facilities (e.g. dormitories, orphanages, nursing homes, monasteries, etc.), entrepreneurs and manufacturing plants in all sectors of national economy – irrespective of whether it was used for industrial or social and living purposes (e.g. in bathhouses, canteens, office buildings) and other purposes.

5. Data on industrial wastewater concern non-residential sewage, rainwater or thawed water, wastewater produced as a result of commercial, industrial, storage, transportation or service activity as well as wastewater mixed with sewage produced by another entity, yet discharged by a sewage network of a given plant.

Data on **municipal wastewater** concern sewage discharged by a sewage network by entities managed by companies and plants supplying water and discharging wastewater, whose establishing body is a voivode (or which are under the management of territorial self-governments) as well as discharged by collective sewage system of voivodship waterworks, housing cooperatives, agricultural production co-operatives and workplaces (industrial, agricultural, construction etc., providing their services to residential buildings).

Wastewater requiring treatment is understood as wastewater discharged by means of channels or open ditch systems directly into waters, into the ground or to sewage network from entities engaged in production (including polluted cooling water and polluted water from drainage of mines and construction sites), other entities as well as households.

Cooling water means water used in production processes, mainly in heat and power generating plants, for cooling. This is usually hot water which causes so-called thermal pollution of water.

Data regarding **treated waste water** concern wastewater treated mechanically, chemically, biologically and with increased biogene removal, discharged into waters or into the ground.

Mechanical treatment of waste water is understood as the process of removing only non-soluble pollutants, i.e., solid bodies and fats subject to settlement or floatation.

Chemical treatment of waste water consists in precipitating certain soluble compounds, or their neutralization through chemical methods, such as coagulation, sorption on active carbon, etc.

Biologiczne oczyszczanie ścieków następuje w procesie mineralizacji przez drobnoustroje w środowisku wodnym w sposób naturalny (np. poprzez rolnicze wykorzystanie ścieków, zraszanie pól, stawy rybne) lub w urządzeniach sztucznych (złoża biologiczne, osad czynny) i polega na usuwaniu ze ścieków zanieczyszczeń organicznych oraz związków biogenych i refrakcyjnych.

Podwyższone usuwanie biogenów w ściekach następuje w oczyszczalniach ścieków o wysokoefektywnych technologiach oczyszczania (głównie biologicznych, a także chemicznych) umożliwiających zwiększoną redukcję azotu i fosforu.

Kilkustopniowe oczyszczanie odprowadzanych ścieków, np. biologiczne z podwyższonym usuwaniem biogenów lub mechaniczno-chemiczno-biologiczne, zakwalifikowano do najwyższego stopnia oczyszczania (z podwyższonym usuwaniem biogenów, biologicznego lub chemicznego).

Dane o ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków podano w oparciu o szacunek liczby ludności obsługiwanej przez oczyszczalnię pracującą na sieci kanalizacyjnej.

W przypadku, gdy miasto obsługiwane jest przez kilka oczyszczalni o różnym sposobie oczyszczania, o zakwalifikowaniu miasta do obsługiwanego przez poszczególne rodzaje oczyszczalni ścieków decyduje przewaga ilości ścieków oczyszczanych przez dany rodzaj oczyszczalni.

6. Informacje o emisji i redukcji zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza oraz o stanie **wyposażenia i efektach eksploatacji urządzeń do redukcji tych zanieczyszczeń** dotyczą jednostek organizacyjnych ustalonych przez Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych na podstawie określonej wysokości opłat wniesionych w 1986 r. za roczną emisję substancji zanieczyszczających powietrze według stawek określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 stycznia 1986 r. w sprawie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska i wprowadzanie w nim zmian (Dz. U. Nr 7, poz. 40, z późn. zm).

Ustalona zbiorowość badanych jednostek utrzymywana jest corocznie, co m.in. zapewnia zachowanie ciągłości i porównywalności wyników badania. Zbiorowość ta może być powiększona jedynie w szczególnych wypadkach, np. o jednostki nowo uruchomione lub rozbudowane o wysokiej skali progowej emisji zanieczyszczeń.

Dane o emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych obejmują emisję zorganizowaną (z urządzeń technologicznych i ogrzewczych) oraz niezorganizowaną (z hałd, składowisk, w toku przeładunku substancji sypkich lub lotnych, z hal produkcyjnych itp.).

Wielkość emisji z poszczególnych źródeł i poszczególnych rodzajów zanieczyszczeń ustalona została albo na drodze pomiarów, albo na podstawie obliczeń z bilansu surowcowo-paliwowego w oparciu o wskaźniki emisji zanieczyszczeń dla charakterystycznych procesów technologicznych.

Biological treatment of waste water occurs through mineralization processes caused by microorganisms in the natural water environment (e.g. through agricultural use of waste water, field irrigation, fish ponds) or in artificial facilities (biofilters, activated sludge) and consists in the removal of organic pollutants or biogenous and refractive compounds from sewage.

Increased biogene removal from sewage occurs in treatment plants with highly efficient treatment technologies (mostly biological, and also chemical) allowing for an increased reduction in nitrogen and phosphorus content.

A few steps treatment of discharged wastewater, e.g. biological with increased biogene removal or mechanical, chemical and biological, was classified as the highest degree of the treatment process (with increased biogene removal, biological or chemical).

Data on **population connected to wastewater treatment plants** are presented on the basis of a number of people served by wastewater treatment plants working on sewage network.

When an urban area is served by several treatment plants with various methods of treatment, the predominate amount of wastewater treated by a given treatment plant determines the classification of the urban area in the appropriate type of wastewater treatment plant.

6. Information regarding emission and reduction of air pollutants from plants of significant nuisance to air quality as well as **the systems reducing such pollutants and the effects of their utilization** concerns organizational entities established by the Minister of Environmental Protection and Natural Resources on the basis of the defined amount of fees borne in 1986 for the annual emission of substances polluting the air, according to rates defined in the Regulation of the Council of Ministers of 13 January 1986 on payments for economic use of the environment and modifications to it (Journal of Laws No. 7, item 40, with later amendments).

The established group of surveyed entities maintained annually which i.a. ensures comparability of data, may only be increased in specific cases, e.g. by newly established or expanded entities with a high threshold of pollutant emission.

Data regarding emission of particulate and gaseous pollutants include organized emission (from technological and heating facilities) and unorganized emission (from waste dumps and landfills, in the course of reloading of volatile or loose substances, from production halls etc.).

Emission volumes from various sources and of different pollutant types were estimated through measurements or on the basis of calculations of the raw material and fuel balance based on pollutant emission indicators for the characteristic technological processes.

7. Ochrona przyrody polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody: dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów; roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych; siedlisk zagrożonych wyginieciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów; tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt; krajobrazu; zieleni w miastach i wsiach; zadrzewień.

Podstawą prawną regulującą ustanowienie form ochrony przyrody jest ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614, z późn. zm.).

Park narodowy obejmuje obszar wyróżniający się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i edukacyjnymi, o powierzchni nie mniejszej niż 1000 ha, na którym ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe.

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi.

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnią funkcję korytarzy ekologicznych.

Stanowiska dokumentacyjne to niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

Użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej, jak np.: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania.

Zespołami przyrodniczo-krajobrazowymi są fragmenty krajobrazu naturalnego i kulturowego zasługujące na ochronę ze względu na ich walory widokowe lub estetyczne.

7. Nature protection consists in maintenance, sustainable use and renewal of natural resources, objects and elements of nature such as: wild plants, animals and fungi; plants, animals and fungi under species protection; migratory animals; natural habitats; habitats threatened with extinction, rare and protected species of plants, animals and fungi; formations of animate and inanimate nature as well as fossil plant and animal remains; landscape; green belts within cities and villages; trees and shrubs outside the forest.

The legal basis regulating establishing forms of nature protection is the Act of 16 April 2004 on Nature Protection (Journal of Laws 2018 item 1614, with later amendments).

National park is a protected area distinguished for particular natural, scientific, social, cultural and educational values, not smaller than 1000 ha, where all nature elements and specific landscape features are protected.

Nature reserve includes areas in a natural or slightly changed state, ecosystems, refuges and natural habitats. It also protects habitats of plants, animals and fungi as well as formations and elements of inanimate nature, having essential environmental, scientific, cultural values or landscape features.

Landscape park is an area protected because of its natural, historical and cultural values as well as for landscape features. The aim of a landscape park creation is preservation and dissemination of these values in conditions of sustainable development.

Protected landscape area includes areas protected because of their distinguished landscape characterized by various ecosystem types, valuable because of their functions satisfying the needs of tourism and recreation or functions of ecological corridors.

Documentation sites are places important for scientific and educational reasons, either not visible on the surface or visible ones, where geological formations, accumulations of fossils or mineral formations, caverns or rock shelters together with alluvial deposit grounds as well as parts of active and inactive opencast and underground workings are located.

Ecological areas are worth protecting fragments of ecosystems of significant importance for biodiversity, such as: natural water reservoirs, field and forest ponds, groups of trees and shrubs, swamps, peat bogs, dunes, patches of non-used vegetation, old river beds, natural habitats, habitats of rare or protected species of plants, animals or fungi, their refuges and places of reproduction or places of sea-seasonal residence.

Landscape-nature complexes are fragments of natural and cultural landscape that are worth of protection due to their scenic or aesthetic features.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyśka, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Parki spacerowo-wypoczynkowe są to tereny zieleni o powierzchni co najmniej 2 ha, urządzone i konserwowane z przeznaczeniem na cele wypoczynkowe ludności, wyposażone w drogi, aleje spacerowe, place, ławki itp.

Zieleńce są to obiekty o powierzchni poniżej 2 ha, w których funkcji dominuje wypoczynek.

Tereny zieleni osiedlowej występują przy zabudowie mieszkaniowej, pełnią funkcję wypoczynkową, izolacyjną i estetyczną.

8. Odpady oznaczają każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza pozbyć się lub do których pozbycia się jest obowiązany.

Informacje o odpadach opracowano w oparciu o ustawę z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r. poz. 701, z późn. zm.).

9. Dane o **odpadach komunalnych** dotyczą odpadów powstających w gospodarstwach domowych (z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji), a także odpadów niezawierających odpadów niebezpiecznych pochodzących od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

10. Dane o **nakładach na środki trwale służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej** oraz ich efektach rzeczowych prezentuje się zgodnie z Polską Klasyfikacją Statystyczną Dotyczącą Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska, wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 2 marca 1999 r. (Dz. U. Nr 25, poz. 218). Klasyfikacja ta opracowana została na podstawie Międzynarodowej Standardowej Statystycznej Klasyfikacji EKG/ONZ dotyczącej Działalności i Urzędzeń Związanych z Ochroną Środowiska oraz Europejskiego Systemu Zbierania Informacji Ekonomicznych dotyczących Ochrony Środowiska (SERIEE) wdrożonego przez Unię Europejską.

Nature monuments are single objects of animate and inanimate nature or their clusters of special environmental, scientific, cultural, historical or landscape value and of distinctive individual features, trees of impressive size, native and alien shrubs, springs, waterfalls, karst springs, rocks, ravines, erratic boulders and caves.

Strolling and recreational parks are green areas of at least 2 ha in size, maintained for the recreational needs of the population, featuring roads, walkways, squares, benches, etc.

Lawns are areas of less than 2 ha in size, in which recreational activity dominates.

Green areas of the housing estates are located in residential areas and used for the purposes of recreation, isolation and aesthetic visual appearance.

8. Waste means any substance or object, whose holder discards, intends to discard or is required to discard.

Data on waste have been compiled on the basis of the Act of 14 December 2012 on Waste (Journal of Laws 2019 item 701, with later amendments)

9. Data on **municipal waste** concern waste generated by households (excluding discarded vehicles) as well as waste not containing hazardous waste originating from other producers of waste, which, because of its character or composition, is similar to waste from households.

10. Data regarding **outlays on fixed assets and tangible effects of investments in environmental protection and water management** are presented in accordance with the Polish Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities, introduced on the basis of the Regulation of the Council of Ministers of 2 March 1999 (Journal of Laws No. 25, item 218). This classification was compiled on the basis of the ECE/UN Single European Standard Statistical Classification of Environmental Protection Activities and Facilities as well as the European System for the Collection of Economic Information on the Environment (SERIEE) implemented by the European Union.

TABL. 1 (5). STAN GEODEZYJNY, KIERUNKI I ZMIANY W WYKORZYSTANIU POWIERZCHNI MIASTA^a

Stan w dniu 1 stycznia

GEODESIC STATUS, DIRECTIONS AND CHANGES OF CITY LAND USE^a

As of 1 January

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	2019		2020		
	ogółem w ha total in ha	na 1000 ludności ^a w ha per 1000 population ^a in ha	ogółem w ha total in ha	na 1000 ludności ^b w ha per 1000 population ^b in ha	przyrost (+) lub ubytek (-) w ha w stosunku do 2019 r. increase (+) or decrease (-) in ha in relation to 2019
Powierzchnia ogólna ..... Total area	29325	427,9	29325	431,3	0
Użytki rolne..... Agricultural land	11484	16,8	11376	16,7	-108
w tym grunty orne, sady, łąki i pastwiska trwale..... of which arable land, orchards, permanent meadows and pastures	10437	15,2	10332	15,2	-105
Grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione..... Forest land as well as woody and bushy land	2475	3,6	2467	3,6	-8
Grunty zabudowane i zurbani- zowane..... Built-up and urbanized areas	14992	21,9	15114	22,2	122
w tym: of which:					
tereny mieszkaniowe..... residential areas	4684	6,8	4713	6,9	29
tereny przemysłowe..... industrial areas	1353	2,0	1391	2,0	38
tereny komunikacyjne..... transport areas	4237	6,2	4237	6,2	0
Grunty pod wodami..... Land under waters	135	0,2	133	0,2	-2
Pozostałe ^c ..... Other ^c	120	0,2	115	0,2	-5

a Według ewidencji gruntów. b Stan ludności w dniu 31 grudnia, odpowiednio dla lat 2018 i 2019. c Użytki ekologiczne, nieużytki, tereny różne.

Źródło: dane Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii.

a According to land register. b Population as of 31 December, respectively for 2018 and 2019. c Ecological arable lands, wasteland, various areas.

Source: data of the Head Office of Geodesy and Cartography.

TABL. 2 (6). **POBÓR WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI**
WATER WITHDRAWAL FOR NEEDS OF THE NATIONAL ECONOMY AND POPULATION

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2015	2018	2019	SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³				
OGÓŁEM	35,2	19,3	18,4	20,3	TOTAL
na cele:					for purposes of:
Produkcyjne ^a – z ujęć własnych	2,9	2,0	2,1	2,0	Production ^a – from own intakes
w tym wody podziemne	2,9	2,0	2,1	2,0	of which waters underground
Eksploatacji sieci wodociągowej ^b ...	32,3	17,3	16,4	18,3	Exploitation of water supply network ^b
w tym wody podziemne	20,8	17,3	16,4	18,3	of which waters underground

a Poza rolnictwem, leśnictwem, łowiectwem i rybactwem. b Pobór wody na ujęciach przed wtłoczeniem do sieci.

a Excluding agriculture, forestry and fishing. b Water withdrawal by intakes before entering the water network.

TABL. 3 (7). **ZUŻYCIE WODY NA POTRZEBY GOSPODARKI NARODOWEJ I LUDNOŚCI**
WATER CONSUMPTION FOR NEEDS OF THE NATIONAL ECONOMY AND POPULATION

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2015	2018	2019	SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³				
OGÓŁEM	43,5	38,7	39,2	39,0	TOTAL
przemysł	3,0	2,2	2,3	2,3	industry
eksploatacja sieci wodociągowej ^a	40,4	36,5	36,9	36,8	exploitation water supply network ^a
w tym gospodarstwa domowe ...	30,6	27,6	27,5	27,2	of which households

a Bez zużycia wody na cele przemysłowe przez wodociągi stanowiące własność gmin, wojewódzkich zakładów usług wodnych i spółek wodnych.

a Excluding consumption of water for industrial purposes by water supply networks owned by gminas, voivodship water-works and water companies.

TABL. 4 (8). **ŚCIEKI PRZEMYSŁOWE I KOMUNALNE WYMAGAJĄCE OCZYSZCZANIA ODPROWADZONE DO WÓD LUB DO ZIEMI**
INDUSTRIAL AND MUNICIPAL WASTEWATER REQUIRING TREATMENT DISCHARGED INTO WATERS OR INTO THE GROUND

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2015	2018	2019	SPECIFICATION
	w hm ³ in hm ³				
Ścieki wymagające oczyszczenia	45,6	38,9	38,7	38,6	Wastewater requiring treatment
oczyszczane	45,6	38,8	38,7	38,6	treated
mechanicznie	0,0	-	-	-	mechanically
biologicznie	0,0	-	-	-	biologically
z podwyższonym usuwaniem biogenów	45,5	38,8	38,7	38,6	with increased biogene removal
nieoczyszczane	0,0	0,0	0,0	0,0	untreated

TABL. 5 (9). **EMISJA I REDUKCJA ZANIECZYSZCZEŃ POWIETRZA Z ZAKŁADÓW SZCZEGÓLNIIE UCIAŹLIWYCH DLA CZYSTOŚCI POWIETRZA**
EMISSION AND REDUCTION OF AIR POLLUTANTS FROM PLANTS OF SIGNIFICANT NUISANCE TO AIR QUALITY

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2015	2018	2019	SPECIFICATION
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza ^a (stan w dniu 31 grudnia)	9	8	8	8	Plants of significant nuisance to air quality ^a (as of 31 December)
w tym wyposażone w urządzenia do redukcji zanieczyszczeń pyłowych	5	5	4	4	of which possessing systems to reduce the emission of particulates
Emisja zanieczyszczeń w t/rok:					Emission of pollutants in t/year:
pyłowych	331	134	75	57	particulates
w tym ze spalania paliw	328	133	70	53	of which from combustion of fuels
gazowych	2576893	1934009	1971558	1965530	gases
w tym:					of which:
dwutlenek siarki	10038	5031	1267	1133	sulphur dioxide
tlenek węgla	418	369	308	336	carbon oxide
tlenki azotu	5952	2879	1412	1319	nitrogen oxides
dwutlenek węgla	2560336	1925148	1968307	1962478	carbon dioxide
Zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń pyłowych wytworzonych	99,8	99,9	100,0	100,0	Particulates retained in pollutant reduction systems in % of particulates produced

a Emitujące pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy.

a Emitting particulates, gases or particulates and gases.

TABL. 6 (10). **POWIERZCHNIA O SZCZEGÓLNYCH WALORACH PRZYRODNICZYCH PRAWNIE CHRONIONA I POMNIKI PRZYRODY^a**
Stan w dniu 31 grudnia
AREA OF SPECIAL NATURE VALUE UNDER LEGAL PROTECTION AND NATURE MONUMENTS^a
As of 31 December

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2015	2018	2019	SPECIFICATION
O G Ó Ł E M w ha	2757,9	2753,0	2809,5	2847,9	T O T A L in ha
w % powierzchni ogółem	9,4	9,4	9,6	9,7	in % total area
Rezerwy przyrody ^b w ha	79,7	79,7	80,3	80,3	Nature reserves ^b in ha
Parki krajobrazowe ^{bc} w ha	1605,9	1605,9	1662,1	1662,1	Landscape parks ^{bc} in ha
Użytki ekologiczne w ha	114,3	109,4	109,1	109,1	Ecological areas in ha
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe w ha	958	958,0	958,0	996,4	Landscape-nature complexes in ha
Pomniki przyrody (obiekty)	273	287	277	285	Nature monuments (objects)

a Łącznie z obiektami utworzonymi na mocy uchwał rad gmin. b Bez otuliny. c Bez powierzchni rezerwatów i innych form ochrony przyrody położonych na terenie parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu.

a Including those created on the basis of gmina resolutions. b Excluding buffer zones. c Excluding nature reserves and other forms of nature protection within scenic parks and areas of protected landscape.

TABL. 7 (11). **MIEJSKIE TERENY ZIELONE**

Stan w dniu 31 grudnia

URBAN GREEN AREAS

As of 31 December

WYSZCZEGÓLNIENIE SPECIFICATION	2010	2015	2018	2019	2010	2015	2018	2019
	Obiekty Establishments				Powierzchnia w ha Area in ha			
Parki	41	43	42	42	581,6	624,4	657,9	657,9
Parks								
Zieleńce	148	54	55	55	276,4	78,9	80,0	80,0
Lawns								
Zieleń osiedlowa	-	-	-	-	1018,1	906,6	919,4	919,4
Estate green belts								
Ogrody zoologiczne	1	1	1	1	17,0	17,0	16,6	16,6
Zoological gardens								
Ogrody botaniczne	1	1	1	1	66,7	67,8	67,8	67,8
Botanical gardens								
Rezerваты przyrody	2	2	2	2	79,7	79,7	80,3	80,3
Nature reserves								
Parki krajobrazowe ^a	1	1	1	1	1605,9	1605,9	1662,1	1662,1
Landscape parks ^a								

a Bez powierzchni rezerwatu położonego na terenie parku.

a Excluding the area of nature reserves located within the area of parks.

TABL. 8 (12). **ZIELEŃ ULICZNA**

Stan w dniu 31 grudnia

STREET GREEN BELTS

As of 31 December

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2015	2018	2019	SPECIFICATION
Zieleń uliczna w ha	78,0	456,0	628,9	628,9	Street green belts in ha
Nasadenia w szt.:					Plantings in units:
drzew	850	2094	2126	1656	trees
krzewów	3800	16962	29470	15232	shrubs
Ubytki w szt.:					Decreases in units:
drzew	1340	1960	1808	1109	trees
krzewów	1400	108	2378 ^a	182 ^a	shrubs

a W m².a In m².TABL. 9 (13). **ODPADY KOMUNALNE I NIECZYSTOŚCI CIEKLE**

MUNICIPAL WASTE AND LIQUID WASTE

WYSZCZEGÓLNIENIE	2010	2015	2018	2019	SPECIFICATION
Zebrane odpady komunalne zmieszane ^b (w ciągu roku) w t	231948,9	157070,6	201324,3	195830,2	Mixed municipal waste collected ^a (during a year) in tonnes
w tym z gospodarstw domowych	158650,1	144560,4	171957,5	176620,2	of which from households
na 1 mieszkańca w kg	216,3	205,6	250,0	258,7	per capita in kg
Nieczystości ciekłe ^b wywiezione (w ciągu roku) w dam ³	280,6	177,2	53,5	200,9	Liquid waste ^b removed (during a year) in dam ³

a Dane szacunkowe. b Ścieki gromadzone przejściowo w zbiornikach bezodpływowych, dane dotyczą ścieków bytowych.

a Estimated data. b Wastewater stored temporarily in septic tanks, data concern domestic wastewater.

TABL. 10 (14). **ODPADY WYTWORZONE (Z WYŁĄCZENIEM ODPADÓW KOMUNALNYCH)**
WASTE GENERATED (EXCLUDING MUNICIPAL WASTE)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2018	2019	SPECIFICATION
Odpady dotychczas składowane (nagromadzone) na składowiskach (hałdach i w stawach osadowych) własnych (stan w końcu roku) w tys. t	817,7	825,2	Waste landfilled up to now (accumulated) on own landfills (heaps, settling ponds) (as of the end of a year) in thousand tonnes
Odpady wytworzone (w ciągu roku) w tys. t	369,2	384,5	Waste generated (during the year) in thousand tonnes
poddane odzyskowi ^a	0,1	0,5	recovered ^a
unieszkodliwione ^a	80,9	77,5	treated ^a
przekazane innym odbiorcom	284,2	303,4	transferred to other recipients
magazynowane czasowo	4,0	3,1	temporarily stored
Tereny składowania odpadów niezreklamowane w ha (stan w końcu roku)	19,9	19,9	Area of storage yards non-reclaimed in ha (as of the end of year)

a We własnym zakresie przez wytwórcę.

a By waste producer on its own.

TABL. 11 (15). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG KIERUNKÓW INWESTOWANIA^a (ceny bieżące)**

OUTLAYS ON FIXED ASSETS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT BY DIRECTIONS OF INVESTING^a (current prices)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2018	2019	SPECIFICATION
	w tys. zł	in thousand PLN	
Ochrona środowiska	60565,9	80380,9	Environmental protection
w tym:			of which:
Gospodarka ściekowa i ochrona wód	30007,9	49370,8	Wastewater management and protection of waters
Ochrona powietrza atmosferycznego i klimatu	15633,8	22962,5	Protection of air and climate
Gospodarka odpadami, ochrona i przywrócenie wartości użytkowej gleb, ochrona wód podziemnych i powierzchniowych	12013,5	3707,1	Waste management, protection and recovery of soils, protection of groundwater and surface water
Zmniejszanie hałasu i wibracji	-	-	Noise and vibration reduction
Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu	-	-	Protection of biodiversity and landscape
Gospodarka wodna	20641,1	21846,5	Water management
w tym:			of which:
Ujęcia i doprowadzenia wody	20641,1	21846,5	Water intakes and systems
Budowa i modernizacja stacji uzdatniania wody	-	-	Building and modernization of water treatment plants

a Według lokalizacji inwestycji; nakłady te uwzględniono również w nakładach inwestycyjnych we właściwych sekcjach gospodarki narodowej. b Obejmuje m.in. inwestycje energooszczędne dotyczące centralnego ogrzewania i ciepłej wody oraz docieplania budynków.

a By investments location; these outlays are included in the appropriate sections of the national economy. b Include i.a. energy-saving investments concerning central heating and hot water as well as building insulation.

TABL. 12 (16). **NAKLADY NA ŚRODKI TRWAŁE SŁUŻĄCE OCHRONIE ŚRODOWISKA I GOSPODARCE WODNEJ WEDŁUG ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA^a (ceny bieżące)**
OUTLAYS ON FIXED ASSETS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT BY SOURCES OF FINANCING^a (current prices)

WYSZCZEGÓLNIENIE	2018	2019	SPECIFICATION
	w tys. zł in thousand PLN		
Ochrona środowiska	60565,9	80380,9	Environmental protection
Środki własne	53326,4	63554,1	Own resources
Z budżetu województwa	-	334,9	From the voivodship budget
Z budżetu gminy	6764,5	5295,8	From the gmina budget
Z zagranicy	-	4003,6	From abroad
Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	475,0	5023,1	Ecological funds (loans, credits and grants)
Kredyty i pożyczki krajowe (w tym bankowe)	-	2169,4	Domestic credits and loans (including banks)
Inne środki (w tym nakłady niesfinansowane)	-	-	Other resources (including unfinanced outlays)
Gospodarka wodna	20641,1	21846,5	Water management
Środki własne	20261,4	20257,9	Own resources
Fundusze ekologiczne (pożyczki, kredyty i dotacje)	-	-	Ecological funds (loans, credits and allocations)
Z budżetu gminy	379,7	598,3	From the gmina budget
Z zagranicy	-	990,3	From abroad

^a Według lokalizacji inwestycji; nakłady te uwzględniono również w nakładach inwestycyjnych we właściwych sekcjach gospodarki narodowej. b Obejmuje m.in. inwestycje energooszczędne dotyczące centralnego ogrzewania i ciepłej wody oraz docieplania budynków.

^a By investments location; these outlays are included in the appropriate sections of the national economy. b Include i.a. energy-saving investments concerning central heating and hot water as well as building insulation.

TABL. 13 (17). **EFEKTY RZECZOWE UZYSKANE W WYNIKU PRZEKAZANIA DO UŻYTKU INWESTYCJI OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ**

TANGIBLE EFFECTS OF INVESTMENTS IN ENVIRONMENTAL PROTECTION AND WATER MANAGEMENT

WYSZCZEGÓLNIENIE	2018	2019	SPECIFICATION
OCHRONA ŚRODOWISKA ENVIRONMENTAL PROTECTION			
Sieć kanalizacyjna w km odprowadzająca:			Sewage network in km discharging:
ścieki	8,1	15,2	wastewater
wody opadowe	-	1,1	precipitation water
GOSPODARKA WODNA WATER MANAGEMENT			
Sieć wodociągowa w km	12,0	10,1	Water supply network in km
Uzdatnianie wody w m ³ /d	0,0	-	Water treatment in m ³ /24 h
Ujęcia wody w m ³ /d	9,0	-	Capacity of water intakes in m ³ /24 h